

Tuoreet niityt ja kedot

Tapio Heikkilä

Tuoreet ja kuivat niityt ovat eliölajistoltaan rikkaimpia luontotyyppejämme. Ne ovat syntyneet aikanaan raivaamalla ja kaskeamalla. Säännöllinen niitto ja laidunnus ovat vähentäneet maaperän ravinteisuutta ja ylläpitäneet avoimuutta sekä valoisuutta, mikä on rikastuttanut niittyjen kasvilajistoa. Monipuolinen kasvilajisto ja suotuisa pienilmasto ovat puolestaan edellytys päiväperhosten, kovakuoriaisten ja pistiäisten lajirunsaudelle.

huopakeltano

Tuoreita niittyjä esiintyy kaikilla kivennäismaalajeilla koko maassa. Perinteisesti niitetyt tuoreet niityt ovat olleet pääosin pienruohovaltaisia, mutta nyttemmin lajisto on yksipuolistunut ja heinävaltaistunut. Tyypillisiä tuoreiden niittyjen kasveja ovat mm. nurmirölli, punanata, purtojuuri, nurmitatar, päivänkakkara ja niittyleinikki.

Kedot ovat kuivien, hiekaisten tai kallioisten maiden sekä toisinaan moreenimaiden niittyjä ja niitä on aiemmin käytetty etupäässä laitumina. Kedot painotuvat etelään, mutta niitä esiintyy koko maassa. Runslajisimmat kedot löytyvät lounaisaaristosta ja rannikolta. Ketojen kasvillisuudessa voi esiintyä runsaasti yksi- ja kaksivuotisia lajeja. Tyypillisiä ketojen heiniä ovat lampaannata ja tuoksusimake ja kukkivista ruohokasveista mm. huopakeltano, ketoneilikka, kissankäpälä sekä mäkitervakko.

Hoidon tavoitteet

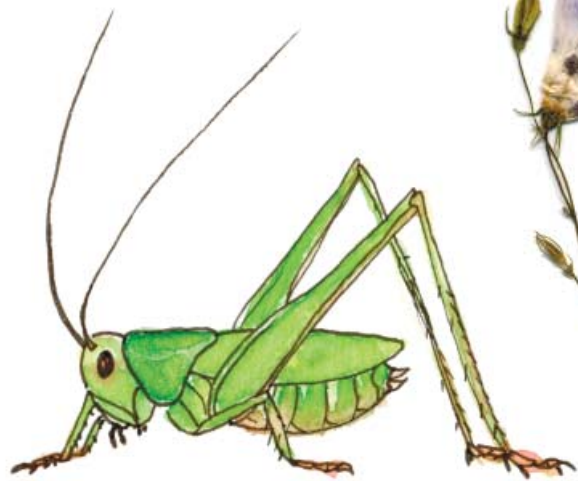
Hoidon tavoitteena on lisätä niityn avoimuutta ja valoisuutta sekä vähentää ravinteisuutta. Säännöllinen hoito lisää vaateliiden niitykasvien sekä muiden eliöläjien, kuten perhosten, pistiäisten ja kovakuoriaisten lajimäärää. Parhaimmilla tuoreilla niityillä voi kasvaa jopa 40 eri putkilokasvilajia yhdellä neliömetrillä. Kookkaiden, tyypeä ja fosforia suosivien lajien, kuten koiranputken, vadelman ja nokkosen runsaus sekä nuoret puut ja puiden taimet kertovat umpeenkasvusta ja rehevöitymisestä.

Kukkiva niitty on päiväperhosten paratiisi. Myös lukuisat kimalaiset, kovakuoriaiset sekä sirkat ja hepokatit elävät, lentelevät ja lisääntyvät avointen niittyjen ja ketojen kukkameressä.

Erkki Santamala

Uhanalainen pikkuapollo on kärsinyt avointen alueiden sulkeutumisesta laidunnuksen ja niiton loputtua.

kissankäpälä

LKA/ Markku Tano

Hoitomenetelmät

Puiden ja pensaiden raivaus

Umpeutuneilla niityillä raivataan juuri- ja kantovesoja muodostavat lehtipuut sekä erityisesti kuuset. Vesovat puut, kuten haapa ja leppä, poistetaan tehokkaimmin kaulaamalla. Vanhat lehtipuut jätetään kuitenkin paikoilleen lisäämään niityn luonnon monimuotoisuutta.

Pienpuusto ja pensaisto poistetaan raivaussahalla tai käsin kiskomalla. Laajoilla ja tasaisilla alueilla pensaita voidaan poistaa myös traktorilla tai mönkijällä. Niittosilppuri sekä lautas- ja lieriöniittokoneet soveltuvat pienten vesojen poistoon. Kantot on tärkeää saada pois niittoa hankaloittamasta ja vesomisen estämiseksi. Katajia voi poistaa käsisahalla tai puutarhasaksilla sekä juurineen käsin kiskomalla. Pylväsmäiset katajat ovat rauhoitettuja, joten ne pitää jättää kasvamaan. Raivaustehkeitä ei saa kasata arvokkaan ketokasvillisuuden päälle vaan esimerkiksi raivatulle osuudelle.

Niitto

Niitto tehdään tavallisimmin heinä-elokuun vaihteessa niitykasvien siementen kypsyttyä. Pahoin umpeutuneet alueet niitetään jo ennen kukinta-aikaa ja niitto uusitaan myöhemmin kesällä. Osa niitystä voidaan jättää vuosittain niittämättä alueen perhoslajiston turvaamiseksi.

Laajan niityn hoito sujuu vaivattomimmin laiduntamalla. Pitkään laiduntamatta olleella kohteella riittää purtavaa suurellekin eläinmäärälle. Myöhemmin laidunnuspainetta on tarkistettava vasaamaan alueen rehuntuottoa ja hoidon tavoitetta.

Viri Teppo-Pärnä

Käsin niittäminen on työlästä, mutta tuoreilla niityillä se tuottaa tuloksia jo muutamassa vuodessa.

Kohde niitetään joko käsin viikatteella tai leikkaavateeräisellä niittokoneella. Viikate soveltuu hyvin pienten niitylaikkujen tai muuten epätasaisten ja kivisten alojen niittoon. Viikateniitto on kuitenkin työlästä ja vaatii oman ammattitaitonsa. Laajoilla ja tasaisilla kohteilla niitto sujuu parhaiten niittokoneella. Käsiikäiset 2-tahtikoneet ovat pieniä, edullisia ja ketteriä. Kovaan käyttöön tarvitaan kalliimpia 4-tahtikoneita. Hankalasti niitettävillä kohteilla voidaan käyttää myös raivaussahaa. Maatalouskoneet, kuten lautas- ja lieriöniittokoneet sekä niittosilppuri, soveltuvat etenkin voimakkaasti heinittyneiden ja laajojen niityalojen peruskunnostukseen.

Niitetty heinä kootaan ja kerätään pois haravakoneella, paalaimilla tai keruuvaunulla. Pienillä kohteilla niittoheinä haravoidaan ja kuljetetaan pois esimerkiksi pressun avulla. Niittoheinä voidaan myös jättää maahan kuivumaan. Aurinkoisella säällä se kuivuu muutamassa päivässä. Heinää on hyvä pöyhii välillä kuivumisen edistämiseksi. Heinä voidaan kuivattaa myös perinteiseen tyyliin seipäillä. Karjalle soveltumaton heinä hävitetään esimerkiksi polttamalla.

Juha Pykälä

Kirsi Hellas

Laidunnus

Laidunnus on useimmiten helpoin tapa tuoreiden niittyjen hoidossa. Laiduneläimen valintaan vaikuttavat kohteen laajuus sekä rehun laatu ja määrä. Naudoista laidunnukseen sopivat etenkin nuorkarja sekä maatiais- ja liharotuiset yksilöt. Rehevöityneillä niityillä laidunnuspaineen on oltava riittävän korkea.

Lampaat soveltuvat hyvin vähätuottoisten ja kuivien sekä pensoittuneiden alueiden hoitoon. Rehevimmillä kohteilla lampaat laiduntavat epätasaisesti ja jättävät syömättä huonosti maittavat kasvit, kuten nokkos, pelto-ohdakkeen ja nurmilauhan.

Hevoset sopivat useimmille niityille, mutta parhaiten kovapohjaisille maille. Ne valikoivat syötävänsä nautoja tarkemmin ja tallaavat kasvillisuutta enemmän kuin muut laiduneläimet. Hevosten kanssa onkin oltava tarkkana, etteivät ne tallaa maata kauttaaltaan rikki ja tuhoa arvokasta lajistoa.

Niityt tulee aina aidata erilleen viljelylaitumista, eikä eläimille saa antaa lisärehua. Niitylle voidaan kuitenkin tuoda kivennäisiä, jotka laitetaan tarjolle niitykasvillisuuden vähämerkityksisimpään osaan.

Maatiais- ja liharotuiset naudat ovat oivallisia tuoreiden niittyjen laiduntajia. Lypsykarjalle luonnonlaitumet ovat usein liian heikkotuottoisia.

Huumaavasti tuoksuva keltamatarata on lounainen kasvi, joka viihtyy kuivilla rinneniityillä. Kukkivana sen voi sekoittaa vaaleampaan päimen- ja keltamataran risteymään.

Viri Teppo-Pärnä